

Destruktiv dreng på krigsstien

EL NIÑO: Vejr-fænomenet El Niño er på vej hen over kloden og kan sætte dybe stød ind mod det sarte opsving. Det giver tørke, hvor det skulle regne, og oversvømmer marker, der skulle være tørre.

LONE ANDERSEN

lone.andersen@jp.dk

Så er El Niño ude på ballade igen. I værste fald sætter det uforudsigelige, ødelæggende drengebarn af et vejr-fænomen ind og vælter en verdensøkonomi omkuld, som netop var ved at finde balancen.

Om det går så galt, forsøger økonomer, analytikere og landmænd verden over lige nu at finde ud af.

»Det er umiddelbart abstrakt for en dansk forbruger at forholde sig til et eksotisk vejr-fænomen, der begynder et eller andet sted ude i Stillehavet. Men hvis det bliver en kraftig El Niño, vil det betyde højere fødevarerpriser også for de danske forbrugere,« siger Klaus Kaiser, erhvervsøkonomisk chef i Videncentret for Landbrug.

El Niño – direkte oversat drengebarnet – er et vejr-fænomen, der går i gang i Stillehavet vest for Sydamerika og spredte sig kloden rundt ved at lave om på temperaturer, vandstande, luftfugtighed og nedbør. På steder, hvor det burde regne, tørrer det hele ud. Og på steder, hvor man ikke er vant til megen nedbør, svømmer afgrøderne væk.

Det sker hvert andet til syvende år. Nogle gange er El Niño blot et hurtigt overstået hysterisk anfald. Andre gange – senest i 1997-98 – strækker det sig over mere end et år og får fødevarerpriser over hele kloden til at stige.

»Det er efter min vurdering en kendsgerning, at El Niño er her nu. Havtemperaturer i hele Stillehavsområdet omkring Ækvator har været varmere end normalt siden marts-april, og vi har f.eks. set, at der under

monsunen i Indien kun er faldet 60 pct. af den nedbør, der plejer at falde,« konstaterer Wilhelm May, klimaforsker ved DMI.

Drengen berører alle

Man kan ikke fortænke en klimaforsker i at interessere sig for vejr-fænomener. Men lige præcis dette fænomen optager også både landbruget og bankøkonomerne.

»I 1997-98 var El Niño så kraftig, at den fik indekset over fødevarer i verden til at stige med over 10 pct. Derfor kan den påvirke hele verdensøkonomien,« siger Jens Nærvig Pedersen, analytiker i Danske Bank.

»Hvor meget den slår igennem, afhænger dels af El Niño's styrke, dels af hvornår den rammer. Det gør jo en stor forskel, om de ødelæggende regnskyl rammer før eller efter, der er sået eller høstet,« siger Jens Nærvig Pedersen, analytiker i Danske Bank.

Af samme grund forsøger aktørerne på råvaremarkederne i øjeblikket at finde ud af, hvordan priserne vil udvikle sig. De troede egentlig, at El Niño ville være slået fuldt igennem nu på det globale vejr, så de handlede priserne kraftigt op på nogle råvarer. Men den indfandt sig ikke som ventet, så nu falder priserne på sojabønner, fordi der er overraskende store lagre. Omvendt ventes sukkerpriserne at stige, fordi man ventede mindre udbud.

Den onde liste

Det er ikke småting, den lille hidsige dreng har på samvittigheden, viser et studie af tidligere El Niño'er fra universitetet i britiske Cambridge.

■ Tørke betyder færre afgrøder og dermed faldende indtjening til bønder og sult i udsatte områder.

■ I f.eks. Indonesien er mineindustrien afhængig af vandkraft, som er hæmmet under en kraftig El Niño, og det kan give mangel på udvalgte metaller.

FAKTA

En vild knægt

Man kan ikke forudsige, hvornår El Niño lægger vejen forbi, men det ser ud til at ske med mellem- og to og syv års mellemrum.

- 1992/83: El Niño. Kraftig
- 1986/87: El Niño. Moderat
- 1988/89: La Niña. Kraftig
- 1991/92: El Niño. Kraftig
- 1994/95: El Niño. Moderat
- 1997/98: El Niño. Kraftig
- 1998/99: La Niña. Moderat
- 1999/2000: La Niña. Kraftig
- 2002/03: El Niño. Moderat
- 2007/08: La Niña. Moderat
- 2009/10: El Niño. Kraftig
- 2010/11: La Niña. Moderat
- 2012/2013: El Niño. Svag

■ Tørke øger risikoen for ukontrollable brande i Australien.

■ Den forkortede monsun sæson i Indien betyder tørke og mangel på afgrøder, og det giver enorme problemer for en befolkning, hvor tre ud af fire er beskæftiget ved landbruget.

■ De generelt stigende fødevarerpriser kan betyde sultkatastrofer i alle egne af verden og øge risikoen for politisk ustabilitet.

De forskellige forskere og institutioner, der følger El Niño'en lige nu, sætter 70 pct. sandsynlighed for, at den er gået i gang. Men de er uenige om, hvor kraftig den bliver, og hvornår den rammer hvor.

»Hvis du laver et gennemsnit af prognoserne, tyder det på en mild til moderat version denne gang. Men der er nogle, der mener, den bliver noget kraftigere, og det er meget svært på nuværende tidspunkt at sige, hvad der er det mest sandsynlige,« siger Wilhelm May.

Noget taler for, at konsekvenserne måske ikke bliver så kraftige. Meldingerne fra alverdens kornproducenter beretter om et år med en god hvedehøst med fuldt udbytte. Dermed er der en buffer at tage af, hvis El Niño skulle ødelægge en del af høsten.

Omvendt har kaffebønderne kæmpet med tørke på nogle af de store markeder, så her kan det presse priserne kraftigt i vejret, hvis de bliver ramt af dårligt vejr.

»Vi kan håbe, at de fleste prognoser får ret, så vi får en moderat eller svag El Niño. Verdens den ekstrem, rammer den verdensøkonomien på et meget uheldigt tidspunkt. Den er ikke kommet op i omdrejningen efter krisen, og privatforbruget er knapt begyndt at rejse sig, og det kan blive kraftigt påvirket af stigende fødevarerpriser,« siger Jens Nærvig Pedersen.

De fattigste rammes hårdest

Det vil ramme hårdt i de fattigere lande, hvor fødevarerpriser står for en stor del af privatøkonomien.

Men det kan også slå igennem i Danmark. »Hvis El Niño medfører øgede priser på soja og korn, betyder det dyrere foder for de danske svinebønder. De vil have svært ved at overføre merprisen på kødprisen, så de vil mærke et tab i indtjeningen. Omvendt kan de landmænd, der dyrker korn, tjene flere penge, hvis kornpriserne stiger,« siger Klaus Kaiser fra Videncentret for Landbrug.

For de danske mælkeproducenter kan El Niño være positiv, hvis den giver tørke i Australien og New Zealand, hvor malkekvæget går på græs. Det mindre græs vil forringe mælkeudbyttet, det vil presse prisen op, og de danske mælkebønder vil få mere for deres varer.

»Men når man samler de store globale effekter af en kraftig El Niño på fødevarerne, vil det betyde højere priser, som også de danske forbrugere kommer til at mærke,« siger Klaus Kaiser.

De danske forbrugere kan så på den anden side prise sig lykkelige for, at det "kun" er lidt dyrere mad i en periode. Andre egne af verden kan El Niño ødelægge nok marker til, at det ender i sult eller i oversvømmelser, hvor folk dør eller mister deres hjem.

»Der er en tendens til, at man i de lande, hvor man har råd, i et vist omfang kan tage højde for El Niño ved f.eks. at så afgrøderne oppe ad skråningerne, hvis du bor i en dal. Man kan altså bruge prognoserne til noget – hvis man vælger at gøre det,« siger Wilhelm May.

Op så er der lande, som primært har gavn af El Niño. Det gælder især i USA, hvor den typisk giver mere regn i Californien, og det bekommer afgrøderne godt. Den reducerer antallet af ødelæggende skovbrande. Den giver varmere vejr i det nordøstlige USA, som dermed slipper billigere gennem fyringssæsonen. Og den mindsker risikoen for mange og ekstreme tornadoer.

Den seneste melding fra nogle af de førende El Niño-eksperter kom i tirsdags fra Australien: »Mens de fleste klimamodeller indikerer, at El Niño er sandsynlig i foråret 2014 (det danske efterår, red.), har de fleste skruet ned for dens forventede styrke,« skriver Bureau of Meteorology.

El Niño fik priserne på fødevarer til at stige

Indekset over alverdens fødevarer steg med over 10 pct. i 1997, hvor den seneste kraftige El Niño ramte.

Forsinket monsunregn rammer i disse uger indiske landmænd. El Niño forstyrrer vejret og dermed verdensøkonomien. Foto: Channi Anand/AP

En krudtugle laver ballade i klimaet

■ Den uregerlige dreng El Niño kommer tumlende med års mellemrum, uden at nogen kan forudse det.

LONE ANDERSEN

lone.andersen@jp.dk

Det nærmer sig blasfemi at opkalde en så katastrofal begivenhed efter Jesusbarnet, men El Niño – drengebarnet – har fået sit navn, fordi nogle sydamerikanske fiskere bemærkede fænomenet i havene ved juletid. Nu er det bredt kendt som noget, der i den grad forstyrrer den sædvanlige orden og kan drive det så vidt, at det påvirker den globale økonomi.

El Niño begynder sine unoder ud for kysten ved Sydamerika.

Normalt blæser passatvinde omkring ækvator fra det østlige Stillehav mod vest og skubber varmt overfladevand fra Sydamerika og over mod Indonesien.

Det sætter en pumpe i gang, der samtidig trækker koldt havvand op til overfladen ved Sydamerikas vestkyst.

Det varme havvand i Indonesien skaber en masse nedbør, som igen presser store luftmasser op i højere luftlag. Den luft bevæger sig mod Sydamerika og trækker ned mod det kolde havvand og skaber en trykforskel, som sender passatvinden af sted – og så begynder det hele forfra.

En vild søster

Den vekselvirkning kaldes Walker-cirkulationen, og den skulle helst køre kontinuerligt. Men en gang imellem dukker den uvorne El Niño op og dæmper passatvinden. Så bliver det varme havvand liggende ved Sydamerikas vestkyst og skaber regn der, hvor der ellers skulle være tørke. Og i Indonesien er der tørke, fordi det varme havvand ikke skaber regn. Det skubber desuden uordenen videre vestpå til bl.a. Indien, som af samme grund i øjeblikket har en betydeligt svagere monsun end sædvanligt.

En gang imellem bliver El Niño efterfulgt af sin søster, La Niña. Det er groft sagt en overdrevet modreaktion på El Niño, hvor søsteren som en overkompensation på El Niños forstyrrelser fjerner mere varme ved Sydamerikas kyst end normalt.

Fænomenerne er så enorme, at de trækker spor i store dele af verdens klimasystemer – også i Danmark.

»Vores klima er ret omskifteligt fra år til år, så vi vil ikke opleve det så kraftigt. Men der er nogle studier, der tyder på, at der typisk bliver lidt koldere i det nordlige Europa under en El Niño, fordi de varmere luftstrømme tager en anden og mere sydlig bane,« siger Wilhelm May, klimaforsker ved DMI.

De seneste analyser fra eksperterne til siger, at El Niño indfinder sig med fuld styrke i løbet af det danske efterår og vinter. Den ser ud til lige nu at være faldet lidt til ro, så gennemsnittet af prognoser tyder på en mild til moderat El Niño.

Fænomenet måles på den såkaldte ENSO-skala, hvor man kombinerer lufttryk, temperaturer og skyernes tilstand og får en enhed, der skal svinge omkring ligevægten nul. En mild til moderat El Niño vil ligge under 1, og lige nu viser ENSO 0,7-0,8.

I den seneste ekstreme El Niño i 1997-98 nåede ENSO-indekset op på 2,5-3.

Det er uvist, om vejr-fænomenet forstærkes af den globale opvarmning.

»Der er delte meninger om, hvorvidt El Niño'erne bliver hyppigere eller kraftigere med de menneskeskabte klimaforandringer. Men man kan sige, at påvirkningerne fra El Niño formentlig bliver større, fordi der er mere fugtighed i luften omkring kloden,« siger Wilhelm May.